

מראי מקומות- חולין ג'

- (א) **אלא דאיטמי בשרץ- פרש"י**, דהוי האי גברא ראשון, ולא מטמא הסכין, שהרי אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה, וכו'. וכ' **הבעל המאור** (א.), דמה דנקט טומאת שרץ, מלתא דפסיקתא קתני, דלעולם לא מצינו מי שטמא בטומאת שרץ שיכול לטמא הסכין, משום דהו"ל וולד הטומאה, ואין וולד הטומאה מטמא אדם וכלים, אבל ה"ה הו"מ למימר לטמא שנטמא בטמא מת, דלא אמרי' חרב הרי הוא כחלל עד שיגיע הכלי של מתכת בהמת עצמו, או במי שנגע במת דהו"ל אב הטומאה, אבל אם נגע הכלי של מתכת במי שטמא משום דנגע באב הטומאה של מת, אז לא אמרי' דחרב הרי הוא כחלל, והוי כלי טהור. וע' **ברמב"ן וברשב"א** שהביאו מש"כ הרי"ח דאפי' אם הכלי נוגע בראשון לטומאה, הרי הוא נעשה ראשון ג"כ, משום דחרב הרי הוא כחלל, ולדבריו א"ש למה הביא הגמ' הא דחרב הוא כחלל (דרש"י כ' שהוא לקושטא דמילתא, אבל אין צריך לה), דבא לומר דאף אם השוחט אינו אלא ראשון, מ"מ מטמא הבשר, דעל ידו נעשה הסכין לראשון (וכן הוא פשוטו ש' הרע"ב בפסחים [א', ו], ע"ש ובהגהות חשק שלמה שם). וחולקים עליו הרמב"ן והרשב"א שם, דאין הדין כן, אלא רק באבי אבות ואב אמרי' כן. ובביאור מחלקותם, כ' **הקובץ שעורים** (פסחים ס"ז) דהר"ח ס"ל דאף דבכל מקום אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, אי"ז משום דאינו יכול לקבל טומאה מראשון לטומאה, אלא משום דאינו יכול ליעשות שני לטומאה, ואם יקבל טומאה מראשון, יהי' שני. אבל בדין חלל חרב אינו כן, אף דמקבל טומאה מראשון, נעשה ג"כ ראשון, וא"כ שפיר יכול לקבל טומאה מראשון בכה"ג. אבל הרמב"ן והרשב"א ובעה"מ ס"ל דראשון אינו יכול לטמא כלי, וא"כ אף אם נעשה הכלי ג"כ לראשון, לא מהני, דסכ"ס הרי הוא קיבל טומאתו מראשון, ואין ראשון מטמא כלי.
- (ב) **כגון דבדק קרומית של קנה- והק' תוס',** איך שוחט קדשים בקרומית של קנה, הא בעינן כלי, ות"י דאה"נ, עשה הקרומית כעין כלי. ואע"ג דקיי"ל כרבי דס"ל דכלי שרת אינו יכול להיות משל עץ, כ' תוס' דאף דשחיטה צריך כלי, אבל אין צריך כלי שרת. וכ' הרמב"ן דלכתחלה צריך שיהי' הסכין כלי שרת כדי לקדש הדם, אבל בדיעבד כשר בסכין שאינו כלי שרת, דיכול לקדש הדם ע"י בכלי שרת של קבלה. וע"ע **בריטב"א** דכ' דאף דרבי ס"ל דכלי שרת אינו יכול להיות משל עץ, ואף דסכין כלי שרת הוא, מ"מ כיון שאין שחיטה מעכבת הקדושה, שהרי כשרה בזרים ופסולים, לכן אין השחיטה גומרת קדושת דם לגמרי עד קבלתו, ולפיכך אין הסכין חשוב כלי שרת ליפסול ביוצא, ולכן אפי' רבי מודה דיכול לעשות הסכין של עץ. וע' **זכר יצחק** (מ"ז, א') שהק' על הריטב"א מהא דזבחים (כו). דמבואר דהדם פסול ביוצא אף קודם קבלה, ע"ש מש"כ ליישב הסוגיא דהתם אליבא דהריטב"א.
- (ג) **ואם שחט, חותך כזית בשר ונותן לו- דייק החתם סופר** דדוקא כזית, אבל פחות מכזית לא, דדרשה דכל חלב דמרבינן מיני' דאף חצי שיעור אסור מן התורה לא סבירא להו להכותים, וא"כ לדידהו הו"ל חצי שיעור מותר לגמרי. ומזה הק' למש"כ **הרא"ם** בהל' חמץ דס"ל דסתם אכילה הו"ל כל שהוא, ואתי הלמ"מ והעמידו על כזית, דא"כ למה לא ס"ל להכותים דהוי אסור בכל שהוא, וצ"ע.
- (ד) **לא אכלו, אסור לאכול משחיטתו- הק' המלא הרועים,** הא כ' תוס' (ד"ה המניח [א']) דכל זה דצריך ליתנו לכותי לאכול הוא רק אם הוא בפנינו, אבל אם ליתי' קמן דנשיילי', והי' יוצא ונכנס, דמותר בדיעבד. וא"כ, איך נבאר דברי הגמ' "לא אכלו, אסור לאכול משחיטתו". וביאר דמה דאם לא אכלו אסור לאכול, היינו משום דמה שאינו רוצה לאכול, זהו ריעותא דמסתמא לא הי' השחיטה כשרה, משא"כ היכא דא"א ליתנו לאכול משום

כישראל. ומדברי הר"ן מבואר דאינו דוקא אם מומר להכעיס לענין זביחה, וכלשון הרא"ש, אלא אפי' אם הוא מומר להכעיס בשום מצוה מן המצוות, הרי הוא כגוי.

(ז) **ואם שחט, בודק סכיניו אחריו- העיר תוס',** למה אינו יכולין לעשות כן לכתחלה, מניחו לשחוט, ואח"כ יבדקו סכין שלו. ותי' דחיישינן שמא משתלי ואכיל קודם בדיקתו. ובריטב"א תי' דחיישינן שמא יפשעו ולא יבדקו סכין שלו כלל, ואם לא בדקו סכיניו הרי השחיטה פסולה אף בדיעבד.

(ח) **במד"א ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף- כ' הריטב"א** דמה דנקט ב' וג' פעמים, היינו משום דזה תלוי במח' רבי ורשב"ג, דאיפלגו באם הוי חזקה בתרי זמני או בתלתא, א"נ דכך משתעי אינשי, ב' וג'.

(ט) **משום דקשיא להו וכולן- ובאמת יש לעי'** בזה, איך סברו ליישב המשנה כן, הרי לכאור' אין הסיפא א"ש לדבריהם. וכ' הריטב"א דמאן דמוקים לה הכי ס"ל דהא לאו קושיא היא, דזימנין דלא דייק תנא בהכי, ונקט וכולן משום החשו"ק, שהם ג' והם רבים.

(י) **להך לישנא דאמר מומחין אין, שאין מומחין לא, רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן- הק' הריטב"א,** אפי' אם רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן, מ"מ סמוך מיעוט שאינן מומחין לחזקת איסור של הבהמה, והו"ל כפלגא ופלגא וממילא תיאסר. והביא מיש מתרצים דמה דאמרי' כאן דהוי רוב מצויין וכו', לאו דוקא הוא, אלא במת הוי כל מצויין אצל שחיטה, וכמו שמצינו בכמה דוכתי. והריטב"א עצמו תי' שלא חשו למיעוט וחזקה אלא אלא למיעוט שהוא ודאי אסור, אבל הכא, אפי' המיעוט שאינו יודע הלכות שחיטה אין שחיטתן אסור בודאי, דדלמא שחיט שפיר, וא"כ בזה לא אמרי' סמוך מיעוט לחזקה.

(יא) **רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן- ע' בבית הלוי (ב', ד') שכ' להאריך לבאר סברא זו, וכ' דלכאור' יש ב' אופנים לבארו- א) משום חזקת כשרות של השוחט, דכיון דכל ישראל**

דאינו בפנינו, דאי"ז ריעותא כלל, וא"כ שפיר יכול לאכול בדיעבד.

(ה) **ויוצא ונכנס לכתחלה לא, והתנן המניח עובד כוכבים וכו'- העיר בחי' רעק"א (על תורה המניח),** מהו הראי' ממשנה דע"ז, הרי זה מיירי באיסור סתם יינם, שהוא מדרבנן, וא"כ שפיר י"ל דסמכינן על יוצא ונכנס, אבל כאן הוי חשש דאורייתא דנבלה, וא"כ אולי בזה אף יוצא ונכנס לא מהני. ותי' דאם יוצא ונכנס מהני לכתחלה בדרבנן, א"כ, כיון דאף דספק דרבנן לקולא הוא רק בדיעבד, אבל אין לעשות מצב של ספק דרבנן לכתחלה, א"כ אם סומכין על יוצא ונכנס, ע"כ ס"ל לתנא דמתני' מהני בתורת ודאי, וא"כ אין חילוק בין דרבנן לדאורייתא. ועפ"ז כ' ליישב קו' תוס', דהק' דלפי אביי לא מיושב במה דקתני במתני' "המניח" לשון בדיעבד, דלפי אביי אף בדיעבד לא מהני יוצא ונכנס. אבל לפי הנ"ל י"ל דשפיר מודה אביי דלענין איסור דרבנן מהני יוצא ונכנס בדיעבד, וכל הקו' הוא רק אם מהני לכתחלה, דאז אין לחלק בין דרבנן לדאורייתא.

(ו) **ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון, בודק סכין ונותן לו- כ' רש"י** דדוקא אוכל לתיאבון, אבל להכעיס, אפי' נמצאת סכיניו יפה לא, דמועד לנבל בכוונה בידים. ומבואר מדברי רש"י דבעצם יכול אף מומר להכעיס לשחוט, אלא דחיישינן שמא ינבל בידים. וע' ברשב"א לקמן (ד: דכ' דאם ישראל רואה המומר להכעיס מתחלתו ועד סופו, הרי מותר לאכול משחיטתו, שהרי מומר לדבר א' אינו מומר לכל התורה כולה, וא"כ אין שחיטתו שחיטת נכרי, דישראל הוא אלא שמורד במצוה זו. אבל ע' בתוס' ד"ה קסבר דכ' דמי שאוכל נבלות להכעיס הו"ל כנכרי לענין דאינו בר זביחה, ולכן ודאי אין שחיטתו שחיטה כלל. וכן הוא דעת הרא"ש (סוסי"ז), וביאר טפי, דכיון דאינו חושש לזבוה, א"כ הו"ל כעובד כוכבים שאינו בר זביחה, וא"כ בכל אופן אסור לאכול משחיטתו. וע"ע בר"ן (א.) דכ' דמומר להכעיס, אפי' לדבר א', הרי הוא כגוי גמור, ואין שחיטתו שחיטה, ואפי' ישראל עומד על גביו מתחלה ועד סופה, שהרי אין דינו

כשרים הם, ואינם חשודים על איסור נבלה, משו"ה אמרי' דאם לא הי' שוחט זה מומחה בשחיטה, ודאי לא הי' שוחט, והו"ל כאילו הוא אמר לנו שהוא מומחה. (ב) אי"ז ענין לנאמנות השוחט, אלא דירדו חז"ל לסוף של דעתו של אדם, ואמרו דאין אדם שוחט אא"כ מומחה הוא לשחוט, אלא אם אינו יודע הל' שחיטה הי' הורגו באופן אחר, אבל לא ע"י שחיטה. ובזה ביאר מה שנח' הראשונים בענין מומר אוכל נבלות לתאבון, האם אמרי' דמסתמא מומחה הוא אם שחט או לא, דהרשב"א (הובא בטור סי' ב') ס"ל דאמרי' דהוי מומחה, והרמב"ם, ר"ן, ומרדכי ס"ל דלא אמרי' דהוי מומחה. וביאר הבית הלוי, דהרשב"א ס"ל דאנן יורדין לסוף דעתו של אדם, ויודעים שאין אדם שוחט אא"כ הוא מומחה, ולכן אף במומר שייך זה. אבל הרמב"ם ודעימי' ס"ל דהכל תלוי בנאמנות, דהוי כאילו אמר לנו דמומחה הוא, ומומר אין לו נאמנות, ולכן איננו יכולין לסמוך דמומחה הוא.